10/04/2024

Η ιστορία των Χαιρετισμών της Θεοτόκου και ο λόγος τελέσεως τους κατά την Αγία και Μεγάλη Τεσσαρακοστή – Του π. Νικολάου Γεωργαντώνη

/ Γνώμες

Οι Χαιρετισμοί της Θεοτόκου κατέχουν μια ιδιαίτερη και τιμητική θέση στην Ορθόδοξη Εκκλησία. Είναι αδιαμφισβήτητη η αγάπη του Χριστιανού προς τη Μητέρα του, την Υπεραγία Θεοτόκο. Προς τιμήν της Παναγίας, γράφτηκαν οι ΧαιρετισμοίΤης[1]. Είναι ένα κείμενο που χρησιμοποιείται καθημερινά στα Μοναστήρια συνήθως αλλά και στον κόσμο[2]. Σε αυτό το άρθρο, θα παρουσιασθεί συνοπτικά η ιστορία και για ποιο λόγο τελούνται οι Χαιρετισμοί της Θεοτόκου κατά την Αγία και Μεγάλη Τεσσαρακοστή.

- Γράφει ο Πρεσβύτερος π. Νικόλαος Γεωργαντώνης, Θεολόγος, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Θεολογίας ΕΚΠΑ (Εκκλ. Γραμματεία από τον Θ’ Αιώνα)

Ο συγγραφέας των Χαιρετισμών πιθανόν να είναι ο Αγ. Ρωμανός ο Μελωδός χωρίς να συμφωνούν οι πηγές πάνω σε αυτό το θέμα[3]. Ο πανέμορφος αυτός ύμνος συνδέθηκε με την πολιορκία της Κωνσταντινουπόλεως από τους Αβαρούς, επί αυτοκράτορος Ηρακλείου και Πατριάρχου Σεργίου[4]. Ο τελευταίος μάλιστα πρωτοστάτησε κατά τη διάρκεια της άμυνας της πόλεως εμψυχώνοντας τους Χριστιανούς. Ο Ακάθιστος Ύμνος συνδέεται και με άλλα παρόμοια γεγονότα όπως τις πολιορκίες επί Κωνσταντίνου του Πωγωνάτου (673 μ.Χ.), επί Λέοντος του Ισαύρου (717 – 718 μ.Χ.), κ.α.[5].Ο κανόνας έχει γραφτεί από τον Ιωσήφ τον Υμνογράφο[6]. Όπως και να έχουν τα πράγματα, αυτή η ακολουθία είναι γραμμένη ως ευχαριστήρια προς το πρόσωπο της Υπερευλογημένης Θεοτόκου για τις θαυμάσιες επεμβάσεις Της μέσα στους αιώνες. Παραδοσιακά, ο λαός στεκόταν όρθιος καθόλη τη διάρκεια της ακολουθίας προς ένδειξη τιμής και ευλάβειας[7].

Οι ακολουθίες της Μεγάλης Τεσσαρακοστής διακρίνονται για τον κατανυκτικό χαρακτήρα και για την προσθήκη περισσοτέρων αναγνώσεων ανάμεσα σε άλλα στοιχεία[8]. Με αυτό το σκεπτικό, ίσως υπάρξουν κάποιοι προβληματισμοί για το πώς η ακολουθία των Χαιρετισμών της Θεοτόκου εντάχθηκε εντός της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Υπάρχει λόγος όμως που η Εκκλησία μας τελεί τους Χαιρετισμούς κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Τεσσαρακοστής του Πάσχα. Κάθε Δεσποτική και Θεομητορική εορτή έχει προεόρτια και μεθέορτα τροπάρια.Στην περίπτωση της εορτής του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου δεν καθίσταται αυτό δυνατό λόγω του πένθιμου χαρακτήρα της Τεσσαρακοστής[9]. Εορτάζεται μόνο κατά την 25η Μαρτίου και αποδίδεται κατά την ιδία μέρα. Προς αναπλήρωση αυτού του κενού, θεσπίστηκε να τελούνται κάθε Παρασκευή οι Χαιρετισμοί της Θεοτόκου ενώ κατά την τελευταία Παρασκευή όλος ο Ακάθιστος Ύμνος. Με αυτόν τον τρόπο, τιμάται η Υπεραγία Θεοτόκος όπως αρμόζει αλλά και τηρείται απαρασάλευτη η τάξις της Εκκλησίας. Το όλο πνεύμα του Ακαθίστου Ύμνου είναι το μυστήριο της σαρκώσεως του Κυρίου Ιησού Χριστού με την αρχή της σωτηρίας του ανθρώπουκατά τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου[10].

Οι Χαιρετισμοί αποτελούνται από είκοσιτέσσερις οίκους, οι οποίοι χωρίζονται σε τέσσερις στάσεις. Κάθε Παρασκευή της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, διαβάζεται από μια στάση[11]. Την πέμπτη και τελευταία Παρασκευή, αναγιγνώσκονται και οι τέσσερις στάσεις των Χαιρετισμών μαζί που ονομάζονται και«Ακάθιστος Ύμνος»[12].

Η ακολουθία που εντάσσονται οι Χαιρετισμοί είναι το Μικρό Απόδειπνο. Το Μικρό Απόδειπνο τελείται κάθε βράδυ μέσα στο χρόνο εκτός ορισμένων φορών. Είναι μια

ακολουθία που προέλευση έχει από τα Μοναστήρια και σκοπό έχει την ευχαριστία και τη δοξολογία προς τον Θεό για την ημέρα που πέρασε και να υπάρξει προστασία από τους δαίμονες κατά το βράδυ[13]. Στα μοναστήρια λέγεται μετά τη τράπεζα του δείπνου και για αυτό ονομάστηκε και «Απόδειπνο»[14]. Κατά τη Αγία και Μεγάλη Τεσσαρακοστή, τις ημέρες Δευτέρα με Πέμπτη, τελείται το Μεγάλο Απόδειπνο λόγω του πένθιμου και κατανυκτικού χαρακτήρα της περιόδου[15]. Την Παρασκευή, τοΣάββατο και την Κυριακή, τελείται το Μικρό Απόδειπνο λόγω του χαρμόσυνου και Αναστάσιμου χαρακτήρα των ακολουθιών, όπως φαίνεται και από τα άμφια των ιερέων και της Αγίας Τραπέζης που από πένθιμα αλλάζουν σε αναστάσιμα.

Υπάρχει μια παράδοση περί των Χαιρετισμών της Παναγίας. Αυτή η παράδοση αναφέρει πως σε εμφάνιση της Παναγίας σε κάποιον, η Ίδια του είπε πως όποιος διαβάζει καθημερινά τους χαιρετισμούς προς Αυτήν, η Ίδια θα βρεθεί κοντά του κατά την ημέρα που θα βρεθεί ενώπιον του Κυρίου Ιησού Χριστού, για να τον υπερασπισθεί[16].

Η Εκκλησία έχει σοφά σκεφτεί την κάθε ακολουθία που τελείται προς δόξαν Θεού. Αξίζει ο Χριστιανός να τις εκμεταλλεύεταιώστε να βελτιωθεί πνευματικά. Ας αξιοποιηθεί η κάθε στιγμή, να είναι στιγμή μετανοίας. Η μετάνοια θα φέρει τη συντριβή της καρδιάς και η συντριβή την Ταπείνωση. Τότε θα ανοίξει πραγματικά ο νους του ανθρώπου προς την άρρητη σοφία του Θεού. Πλησιάζοντας προς το Άγιο Πάσχα, ας γίνει πιο έντονος ο αγώνας του κάθε πιστού, προστρέχοντας στην Υπεραγία Θεοτόκο, που δεν εγκαταλείπει ποτέ τα παιδιά Της.

Παραπομπές:

[1]Ν. Β. Τωμαδάκης, Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, 1, (1962), στ. 1164.
[2]Ι. Φουντούλη, «Λογική Λατρεία», Εκδ. Αποστολικής Διακονίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, Εκδ. Γ’, σ. 63.
[3]Ι. Φουντούλη, «Λογική Λατρεία», σ. 64•Ν. Β. Τωμαδάκης, Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, 1, (1962), στ.1147.
[4]Ι. Φουντούλη, «Λογική Λατρεία», σ. 64.
[5]Ο.π., σ. 65.
[6]Ν. Β. Τωμαδάκης, Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, 1, (1962), στ.1147, 1159.
[7] Ι. Φουντούλη, «Λογική Λατρεία», σ. 65• Ν. Β. Τωμαδάκης, Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, 1, (1962), στ.1147.
[8] Ι. Φουντούλη, «Λογική Λατρεία», σ. 42.
[9] Ι. Φουντούλης, «Λογική Λατρεία», σ. 65.

[10]Ο.π., 66.
[11]Ν. Β. Τωμαδάκης, Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαίδεια, 1, (1962), στ.1147, σ. 1164, Σπύρου Συμεών, «Ακάθιστος Ύμνος: Η ιστορία ενός Ύμνου προς τιμήν της Παναγίας», Ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο https://www.romfea.gr/pneumatika/36249-akathistos-umnos-i-istoria-enos-umnou-pros-timin-tis-panagias στις 8 Απριλίου 2024.
[12]Ό.π.
[13] Ιωάννου Εμμ. Κανιολάκη, «Μυσταγωγικά», Εκδ. Συλλόγου Ενοριτών – Φίλων Ιερού Ναού Αναλήψεως (Πεδιάδος), σ. 167.
[14]Ό.π.
[15]Ιωάννου Εμμ. Κανιολάκη, «Μυσταγωγικά», Εκδ. Συλλόγου Ενοριτών – Φίλων Ιερού Ναού Αναλήψεως (Πεδιάδος), σ. 167.
[16]Σπύρου Συμεών, «Ακάθιστος Ύμνος: Η ιστορία ενός Ύμνου προς τιμήν της Παναγίας», Ανακτήθηκε από το Διαδίκτυο https://www.romfea.gr/pneumatika/36249-akathistos-umnos-i-istoria-enos-umnou-pros-timin-tis-panagias στις 8 Απριλίου 2024.

Πηγή: pemptousia.gr